

stojí jej na tej strani; nad vsako glavnih dveh kapel ob strani dvigujete se precéj visoki kuplji; presvetišče pa opasujejo okrog in okrog čez vso višavo griča zale kamnite stopnice. O pričetku tega svetišča pripoveduje povestnica to-le:

„Za čase papeža Liberija (352—366) živel je v Rimu bogato-premožen mož, patricijer Janez. Ker ni imel dedičev za svoje bogastvo, želel ga je obrniti v kako Bogu dopadljivo delo. V noči od 4. na 5. avgusta l. 352. prikaže se mu v spanji Marija in veleva mu, naj njej v čast pozida cerkev na mestu, kjer bo našel to jutro novo padli sneg. Ravno take sanje in v isti noči imel je tudi papež Liberij. V jutro 5. avgusta hitelo je ljudstvo vsega Rima na eskvilinski grič, kajti velik prostor ondi bil je obeljen z novim snegom. Papež Liberij in patricijer Janez sta oba spoznala v tem potrjeno ponočno prikazen; papež sam je zdajci v ta sneg začrtal obris cerkve, ki se je nemudoma tudi zidati začela ter posvečena bila v čast Marije. Gledé na čudež „avgustovega“ snega (ko je v Rimu navadno največa vročina) imenovana je bila cerkev „Naša ljuba Gospa Snežnica“; v spomin na papeža Liberija: „Liberijeva bazilika“; zarad svetinj Jezusovih jaslic, ki se v tej baziliki hranijo: „Naša ljuba Gospa pri jaslicah“; zarad njene starosti in velikosti kot najznamenitnejša med vsemi osemdesetimi v Rimu Mariji na čast pozidanimi cerkvami nosi pa odlično imé „Sv. Marija Večja“ (S. Maria Maggiore).“

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Akademija zdravnikov v Parizu* odgovorila je na vprašanje naučnega ministra, koliko časa za kozami, davico in na enako nalezljivih boleznih oboleli otroci ne smejo v šolo med druge šolarje, da ta nalezljivost traja 40 dni, ne gledé na to, ali je bila bolezen bolj ali manj huda, ker se od lahko bolnega enako nalezejo hude in nevarne bolezni.

Obraznave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Sedma seja 26. sept. (Dalje.) Dr. Vošnjak v daljem govoru obžaluje, da je deželni predsednik zagovarjal deželni šolski svet, ki ni pritožbam in željam slovenskim nikdar pravičen, kritizira nemški „Schulverein“, čegar ustanovljene šole bo slednjič moral vzdržavati deželni zaklad, toži, da med cesarskimi uradniki ni nobene discipline, da se vladnega načelnika nič ne bojé, ker se jim nič ne zgodi, narodnim pa se je dosti hudega zgodilo. Slednjič prime Gariboldija, ki se zdaj dela tako hudega nemca, ko je pa prej bil celó naroden poslanec in l. 1867. kot naroden šišenski župan Hrvate po slovenski šegi s kruhom in soljo pozdravil.

Deželni predsednik Winkler potem dr. Vošnjaku odgovarja v slovenskem govoru opomni, da ni branil deželnega šolskega sveta, ampak samo pojasnoval, česa se je držal pri svojih sklepih gledé učnega jezika v maverlski šoli. Ako se je zgodila komu krivica, naj se obrne do dotičnih merodajnih viših oblastnij. Gledé večkrat imenovanega okrajnega šolskega nadzornika pa omenja, da se reč natanko preiskuje in da pride v kratkem na vrsto tudi Linhart.

Poslanec Svetec: Ni mi po mnogih vprašanjih mogoče izvedeti ene stvari, katero bi jaz tako rad poizvedel in katera je bistvena: je li namreč nemški „Schulverein“ izročil šolsko poslopje v last občini v Maverlu, akoprem je sklep tak, da se podučuje poleg

nemškega učnega jezika tudi slovenski jezik kot obligatni učni predmet. Ta določba pa je očitno proti postavam in taka ostane, kajti §. 19. državnih osnovnih postav odločno določuje, da se ne sme nikdo siliti k učenju družega deželnega jezika. Tu pa naj bi se proti tem načelom ravnalo pod pokroviteljstvom nemškega „Schulvereina!“ Gosp. Anton vitez Gariboldi hvalisal je kot načelnik „Ortsgruppe Laibach“ nemški „Schulverein“, a to ne velja mnogo, po pregovoru: „Vsak berač svojo mavho hvali!“ (Klici: Istina! Občna veselost.)

Ko so bratje Čehi na Dunaji prosili, da bi se jim dovolila česka privatna ljudska šola ob njih stroških, odbil jim je deželni šolski svet niže-avstrijski to opravičeno prošnjo in minister extra statum, g. dr. Weitlof, predsednik nemškega „Schulvereina“, je bil poklican, da je izdal dotični referat. Ko se je pa v Holeševicah, v popolnem česki občini, zaprla nemška šola nemškega „Schulvereina“, takoj podal se je Weitlof na pot in se v Pragi pri cesarskem namestniku pritoževal, kaka krivica se godí nemškemu „Schulvereinu“ in Nemštvu. Tu se pač vpraša, velja li povsod enaka mera? Vsak nepristransk človek bode po tej meri tudi sodil in odkritosrčno izjavil, da so nameni nemškega „Schulvereina“ le germanizatorični in taki so bili in taki ostanejo! (Dobro! dobro!)

Zdaj se oglasi stari Dežman, ki pa govori tako zmedeno in smešno, da je njegov govor bolj za „Brenčeljna“, ko za resnobne ljudi. Svoje dolge otrobe konča s trditvijo, da uže vsak posel več dobi, če zna nemški, na pr. po 6 gold. na mesec, tisti pa, ki tega ne zna, le po 4 gold. Ko slednjič konča, se mu krohota vse, galerija in poslanci.

Poslanec gosp. Navratil:

Lansko leto sem bil prisiljen, gosp. deželnemu poslancu Dežmanu povedati, da dobro ne vidi, letos pa mu moram reči, da dobro ne sliši ali pa noče prav slišati. Trdil sem v svojem govoru, da je med 45 učenci šole maverlske 15 nemških, 30 pa slovenskih; prav za prav je 11 Nemcev, 31 pa Slovencev. On pa trdi, da so prebivalci skoraj sami Nemci. Da dokažem z avtentičnim pismom, da jaz resnico govorim, on pa, kakor po navadi, poslušalce slepi, naj mu preberem dotični pasus iz naredbe vis. c. kr. deželnega šolskega sveta od 5. maja 1882. št. 550, ki se glasi: „In Bezug auf die Bestimmung der sprachlichen Einrichtung für die bewilligte öffentliche Volksschule in Maierle ergibt sich aus dem vom k. k. Bezirksschulinspektor laut Bericht vom 8. Jänner l. J. Z. 141 eingehend gepflogenen Erhebungen folgendes: Von den 45 Schulkindern der Nothschule beziehungsweise der Schulgemeinde Maierle sprechen und verstehen 14 nur slovenisch, weitere 9 sprechen slovenisch und verstehen etwas wenigens deutsch; slovenisch und deutsch sprechen 7, deutsch sprechen, verstehen aber auch etwas slovenisch 4, nur deutsch sprechen und verstehen 11. Hiernach ergibt sich mit Rücksicht auf den Zweck eines erspriesslichen und gedeihlichen Schulunterrichtes die Nothwendigkeit einer Theilung des Unterrichtes in einer deutschen und einer slovenischen Abtheilung mit Einführung des Halbtagsunterrichtes, wobei abwechselnd die eine Abtheilung Vormittags und die andere Nachmittags nach dem vorgeschriebenen Lehrplane den Unterricht zu geniessen hätte.“

Nach dieser Eintheilung hat für die deutsche Abtheilung die deutsche und für die slovenische Abtheilung die slovenische Sprache als Unterrichtssprache zu gelten, in der letzteren zugleich die deutsche, in der ersteren aber die slovenische Sprache als Lehrgegenstand zu bestehen.

Hiedurch wird zugleich den Intentionen des deutschen Schulvereines wegen Begründung einer Schule in Maierle innerhalb der gesetzlichen Grenzen möglichst Rechnung getragen.“

Kar se tiče učitelja maverlske šole za silo, katerega on hvali, da ga prehvaliti ne more in za katerega se navdušuje, da mu uže sape zmanjkuje, naj mu povem, da je ta njegov „Schulfreund“ uže davno odstavljen. (Zbornica se na ves glas smeja.) Nemški „Schulverein“ ga je prav pridno z denarjem podpiral, on pa se je bil vrgel z vso strastjo na sladko kapljico in pozabil popolnoma na krompir, fižol, šolo in „Schulverein“. Evo dokaza iz zgoraj omenjene naredbe vis. c. k. dež. šolskega sveta: „Die vom k. k. Bezirksschulrathe verfügte **Enthebung** des bisherigen Nothschullehrers in Maierle wird zur Kenntniss genommen.“ Tako je končal slavni „Schulfreund“ Dežmanov. (Viharen smeh in plosk v zbornici in na galeriji; nemškutarji sami grajajo konfuznega Dežmana.)

Poročevalec dr. Schrey pravi, da vse hujskanje proti nemški šoli v Maverlu izvira od c. kr. okrajnega šolskega sveta v Črnomlju. Ta je tudi povzročil, da so se Nemci za Slovence katastrofirali! Sploh pravi, da je v Maverlu le 7 Slovencev in 45 Nemcev, v obče pa zahteva ta generaldiktator Nemcev, naj slovenski poslanci ne izgovarjajo „Maverle“, ampak „Maierle“, kajti to je nemška vas. (Glasen smeh.)

Potem se glasuje o vseh posameznih predlogih odseka in se isti sprejmo. (Dalje prih.)

V deželnem zboru koroškem

sedi samo eden Slovenec in ta je vrli in neustrašljivi boritelj gosp. profesor Andrej Einspieler. Da so v takem zboru besede njegove vse bob ob steno, se razume samo po sebi; vendar jim vrli mož krepke pod nos drobi. Kaj tacega je storil tudi pri razpravi o šolskem proračunu, kjer je posebno lotil se žalostnih šolskih razmer na Koroškem sploh, za slovenske otroke pa še posebej. Rekel je, da tožbe o šoli na Koroškem so trojne: v verskem, denarnem in narodnem obziru. Vera se povsod iz šole izriva, lansko leto je 47 občin poslalo državnemu zboru peticijo za katoliške šole, ker prebivalstvo, tako nemško kakor slovensko, hoče, da se otroci podučujejo na verski podlagi. — Dalje je dokazal, da ta nova šola je pri vseh velikih napakah po vrhu še silno draga, stroški rastejo leto za letom, od 11.680 gold. leta 1873. so poskočili za 1883. leto na 318.522 gold. Koroška je toraj v 10 letih za šolo plačala 2 milijona in 730.000 gold., pa še 17.120 gold. šolskih kazni. Pa če bi še dobra bila šola, naj bi še bilo; vsaka dobra stvar je tudi draga; ali da ta šola ni dobra, kaže toliko ponesrečenih otrok in pa to, ker je za prestop v srednje šole treba še posebnih pripravnih.

Kar se pa tiče pritožeb v narodnem obziru, je rekel gospod Einspieler:

„Teh pritožeb Nemci k sreči ne poznajo, saj imajo svoj materni jezik po vseh šolah; ali Slovenci na Koroškem, akoravno imajo 117 župnij s slovensko pridigo, nimajo ne ene ljudske šole slovenske! Ako se pomisli, kako raznovrstni predmeti se v šoli podučujejo, če se dalje pomisli, kako pomanjkljiva je vednost in omika nemških iz nemških šol izstopajočih učencev, se pač lahko prevdari, kako je v tem oziru s slovenskimi otroci, izstopajočimi iz nemških šol. Vpiljene nemške besede je otrok v vsakdanjem občevanju naglo pozabil, slovenščine se učil ni in zdaj je pri kraji z daljim izobraževanjem. Ko so pred nekoliko leti slovenske občine

prašali, hočejo li imeti poduk nemški, in ko so prikimali, se je po pameti to moglo razumeti samo tako, da se slovenski otroci podučujejo v slovenskem jeziku, nemščina pa je učni predmet. Zdaj pa nemščina uže v najnižem razredu velja za glaven predmet, slovenščina je le tako postranska reč in se tako zanemarja, da učenci še v drugem razredu ne znajo brati slovenskega katekizma; tudi se pri dovoljevanji priklad posebno gleda na prizadevanje učiteljevo pri ponemčevanju slovenskih otrok. Slednjič se mi zdi, da je v najnovejšem času postalo načelo to, da v takih slovenskih šolah, kjer sta po dva učitelja, sme biti eden izmed nju nemec. Še celó šolsko molitev molijo otroci po nemški. Slovenci se ne vpirajo naučenju nemščine; le to gotovo pametno misel imajo, da potrebno mora imeti prednost pred koristnim. Potrebna je splošna človeška izomika, katero si cel narod pridobiti more le na podlagi maternega jezika; zato je Slovincem slovenščina potrebna, nemščina pa koristna. Da pa to prekucnejo, koristno stavijo pred potrebno in tako narod slovenski hočejo zadržavati v napredku, o tem se glasé tožbe in se bodo glasile, dokler jim ne bo pomoči in rešenja. Tožbe so zadonele tudi uže v državnem zboru in v ministerstvu in zaupno pričakujejo Slovenci od državnega zbora in ministerstva varstva, pomoči in rešitve.“

Tako je govoril vrli koroški branitelj narodnih pravic, zato so pa nemški časniki padli po njem kakor besni.

Naši dopisi.

Skopo na Krasu 17. okt. (Kraj najbolj okusnega „terana“.) Pri nas kakor povsod se milo oziramo po lepem vremenu, a zastonj. V nedeljo in ponedeljek se nam je prijazno solnce prikazalo; tako smo up imeli, v malih dneh pšenico sejati; a zopet danes lije dež, kakor navadno uže 30 dni. Ajdo, dosti zrnato, še le žanemo, bati se je, da izgnjije na njivi, ker tū kozolca nihče nima.

Vinska trgatev je končana, ponašati se smemo s srednjo letino. Nekateri imamo pravega slastnega „terana“. Stari „teran“ je nekdo prodal po 36 gld. kvinč (60 bokalov). Novo bi se znalo zdaj kupiti po 12—13 gold. vedro, kvinč po 18—19 gold. V malem času bode cena gotovo poskočila, ker vsa okolica, posebno Vipava, je bila po toči več ali manj poškodovana.

Skopo zeló napreduje v dušnem in materijalnem obziru. Malo je ljudstva, vendar imamo čitalnico. Vino napravljajo po novi sistemi, mošt v zaprtih posodah vré, vino je okusno in se ne spridi, ima pravi „boket“, svoj poseben okus in duh je stanoviten.

V malo letih so iz pustega, skalovitega Krasa napravili lepe, krasne, plodonosne vinograde in njive. Varčno ravnajo z gozdnim drevjem ter ne sekajo mladih dreves in tako vidiš tū prelepe, prijazne vabljive loge. Dobi se tū izvrstna kapljica tropinovca ali vinskega žganja, ako hočeš celi hektoliter. Cesta iz Sežane in ona iz Opčine proti Skopemu in naprej v Vipavo se marljivo izravna, širi, lepša. Slava dotičnemu skrbljivemu cestnemu odboru!

A. K.

Prem 23. okt. (Različno.) „V napredku je spas“, veli znana in stara prislovica. Da se more pa napredovati, potrebni ste v prvi vrsti dve reči: praktični poduk in dejanski zgled. V dejanski in posneme vredni zgled drugim naj mi bode danes dovoljeno, od tukaj in iz okolice nekoliko v resnici naprednih in zasluženih gospodov posestnikov v „Novicah“ javno navesti, česar upam, mi za zló jemali ne bodo.